

DRAGO BIŠĆAN
Varaždin

DJELOVANJE FRANJEVACA U
VARAŽDINSKOJ GIMNAZIJI 1835. - 1852.

*L'ACTIVITE DES FRANCISCANS AU LYCEE DE VARAŽDIN
DE 1835 A 1852*

Les franciscains qui occupaient la charge de gerer le lycee a Varaždin ne pouvaient pas pleinement accomoder son activite pedagogique a la renaissance nationale croate d ce temps parce que les autorites superieures d'instruction ne changeaient pas assez promptement l'ancien systeme d'enseignement.

Razdoblje od 1835. do 1852. označeno je u povijesti varaždinske gimnazije dominantnim pedagoškim djelovanjem franjevacu, s pripomenom da osim franjevacu u njoj djeluju u tom razdoblju i svećenici neredovnici kao i profesori svjetovnjaci, ali oni su u znatnoj manjini. Razdoblje relativno kratko, ali najburnije u usporedbi s vremenima u kojima su gimnaziju vodili isusovci, a poslije njih pavlini. U povijesnom smislu bilo je prijelomno i zbog toga i dramatično. U njemu je bila prodrmana feudalna Hrvatska, njezino propadanje nastavit će se u idućim desetljećima, a suprot njoj udareni su temelji nove, građanske Hrvatske. Ona nastoji uhvatiti korak s modernim europskim nacijama koje su već ranije imale sreću da izgrade institucije koje su im osiguravale nacionalni identitet. Stoga je preporodno doba u Hrvatskoj bilo doba oduševljenog i grozničavog rada u mnogim segmentima javne djelatnosti, posebice na području kulturne aktivnosti, s plemenitom nakanom da se što kraćem roku učini ono što nije bilo moguće u dugim ranijim stoljećima. Plodovi toga rada bila su kulturološka postignuća bez kojih bi bio nemoguć život moderne nacije: jedinstveni jezik i pravopis, jedinstvena književnost, novine, časopisi, čitaonice, kazalište, začeci opere, Matica ilirska, Narodni muzej, Gospodarsko društvo.

Rodoljubivi dio Varaždina vidio je u Preporodu izglednu mogućnost uspješnog otpora germanizaciji i mađarizaciji kojima je uvelike bio ugrožen zbog geografskog položaja. Mnogi preporodni prvaci školovali su se i djelovali u Varaždinu pa čine neformalni krug varaždinskih preporoditelja (Gaj, Kukuljević, Bogović, M. Ožegović, Rakovac). Najznačajniji kulturni događaj s političkom konotacijom bilo je u preporodnom Varaždinu utemeljenje čitaonice, u siječnju 1838. godine, kojoj je prvi naziv bio "Narodno društvo čitateljah". Metel Ožegović, koji je najzaslužniji za utemeljenje čitaonice, javio je Danici ilirskoj vijest o osnivačkoj skupštini dodavši na kraju svoje uvjerenje da u Varaždinu plamen preporodnog rodoljublja neće biti slabiji nego u Zagrebu: "Ova neka znadu svi o napredovanju naše narodnosti radujući se domorodci, i nek uvereni budu da plam on svete ljubavi k našem slavnom rodu i jeziku, niti na skradnjoj u susjedstvu Ugarskom postavlenoj Ilirije medi od onoga, koi se u sredini domovine silno uzpiri, slabii biti neće."

Ali Varaždin u preporodno doba nije ni nacionalno ni kulturno homogen. U njem obitavaju Hrvati, austrijski Nijemci, Mađari, ali i Hrvati mađaroni. Zbog toga preporodno gibanje u njemu imalo je značajku borbe za njegov hrvatski identitet.

Kad je riječ o varaždinskoj gimnaziji u to doba, postavlja se najvažnije pitanje s kakvim je uspjehom izvršila svoju nacionalnu zadaću u sklopu tog prijelomnog povijesnog vremena. Profesor Krešimir Filić u "Spomenici varaždinske gimnazije 1636-1936.", nakon nizanja podataka o radu franjevacu, zaključuje: "Za vrijeme od 17 godina ispunili su profesori franjevci dobro svoju prosvjetnu dužnost, a upravo odlično svoju nacionalnu zadaću, podupirući svim silama ilirski preporod i potičući na rodoljublje povjerenu si mladež. Njima pripada nemala zasluga, da je Varaždin pošao oduševljeno stopama preporoditelja i osigurao si časno ime u tom razdoblju hrvatske povijesti." Mislim da je ta superlativna ocjena diskutabilna i da je treba podvrgnuti preispitivanju. Neke podatke, koje ću kasnije iznijeti, zanemario je, a učinio je to vjerojatno zato da bi takvu superlativnu, euforičnu ocjenu mogao prilagoditi naglašenom jugoslavenstvu, izdanku ilirizma, što je bila ideološka sastavnica proslave 300. obljetnice varaždinske gimnazije. Njegova ocjena temelji se na ovim relevantnim podacima: godine 1839. franjevac o. Henrik Hergović započeo je predavati gramatiku "ilirskog jezika" pošto je Gimnazija dobila dozvolu od viših prosvjetnih vlasti da se u njoj može predavati taj novi nastavni predmet. Učenici iz svih razreda u velikom broju dolazili su da slušaju "Illyricas praelectiones", kako to kaže kroničar latinskim jezikom pisane gimnazijske kronike. Hergović se vrlo vjerojatno služio Babukićevom "Osnovom slovnice slavjanske narečja ilirskoga" objavljenom u Gajevoj Danici u brojevima 10-15 godine 1836. Godine 1847. gimnazijska mladež zatražila je od okružnog ravnateljstva da joj se dozvoli slušati propovijedi u narodnom jeziku i pjevati u crkvi na tom jeziku i da se oslobodi učenja mađarskog jezika. Udo-

voljeno je prvom dijelu molbe, ali su učenici i nadalje morali učiti obvezatni mađarski jezik. To su zaista skromni pomaci prema onim potrebama i zadaćama koje je hrvatski narodni preporod postavio kao pokret za buđenje kulturne i nacionalne svijesti. Zanimljivo je i važno je znati da poticaji za nove, "ilirske" sadržaje u pedagoškom djelovanju Gimnazije dolaze od učenika. Oni su slobodni u svojim zahtjevima, a profesori, na čelu s ravnateljem Ivanom Maurovićem, oprezni i kolebljivi, isto onako kao što su kolebljive više prosvjetne vlasti, navlastito okružno ravnateljstvo, prema kojem se profesori odnose kao lojalni službenici. Kad je riječ o tome, valja pripomenuti da je prof. Filić prešutio podatak da su u preporodnom Varaždinu franjevci o. Chrysológus Nagy, o. Cyrillus Cernogoj i o. Antun Radoboj bili gimnazijski učitelji mađarskoga jezika. (Vidi: Gimnazija - SC "Gabriel Santo" 1636-1986., Varaždin 1986., str. 78 i 371). Ravnatelj škole Ivan Maurović, svjetovni svećenik, poštivao je odluku Kr. ugarskog namjesničkog vijeća kojom se od 1834. godine u hrvatskim gimnazijama mora učiti mađarski jezik kao obvezatan, a u tome ga slijede profesori (14 profesora radilo je u tome razdoblju, neki dulje neki kraće vrijeme). Učenici nevoljko, prisilno uče mađarski jezik, a 1847. odbijena im je molba za oslobođenje od učenja toga jezika s opomenom neka ne smetaju propisani red nauka do daljnjih odredaba viših vlasti. Filićevu ocjenu o optimalnoj uspješnosti rada franjevaca, usklađenog s Preporodom, najjače osporavaju kritička zapažanja o ondašnjoj gimnaziji koja je iznio u knjižici "Uspomene iz najmlađeg mog đaćkog života u Varaždinu" Stjepan Valdec, začasni kanonik Čazmanskog kaptola. Čudno je da su tu knjižicu, objavljenu u Varaždinu 1914., mimoišli svi dosadašnji autori napisa iz povijesti varaždinske gimnazije, pa i prof. Filić. A ona je vjerodostojna jer ju je pisao svećenik kome valja vjerovati da je ljubitelj istine. O fakultativnoj nastavi "ilirskog jezika", koja je započela škol. god. 1838/39. Valdec piše bez oduševljenja, sjetno i zabrinuto: "Bio je u zimsko doba po četvrticah u jutro i utorkom po podne (bili su to zimski školski praznici) počeo predavati hrvatsku slovniciu otac H. Hergović, franjevac, profesor II. razreda, al je i taj jedini glas u kratko sasvim zaniemio, valda je došao mig od zgora." Ovaj podatak koji se odnosi na šk. god. 1842/43. upućuje na zaključak da je te godine zamrla nastava hrvatskog jezika koja je s velikim oduševljenjem započela 1838/39. Valdec piše kako tek kod kuće smije pjevati budnicu "Još Horvatska ni propala dok mi živimo". Da ju je pjevao u školi ili na javnom mjestu, pogodila bi ga ista kazna kao skupinu učenika koja se usudila u gradu otpjevati nekoliko budnica pod prozorom ilirca Josipa Vidnjevića. Učenici su bili kažnjeni udalživanjem iz gimnazije (relegati ad aliud institutum). Zbilo se to 1843. godine. Razočarani i ojađeni Valdec, koji je varaždinsku gimnaziju polazio počam od 1840/41., daje ovakvu konačnu kritičku ocjenu odgojnog djelovanja Gimnazije koja je, po njegovu sudu, u preporodno doba zanemarila razvijanje rodoljubne svijesti: "Kako se je tu budio duh hrvatski i gojio, iz školah nebi ni znali

da smo Hrvati." Učenik Valdec upamtio je samo četvoricu profesora kao hrvatske rodoljube. To su franjevci o. H. Hergović, o. Fortunat Pintarić i profesori svjetovnjaci Antun Rožić i Toma Jelišević. Nepogrešiv kritičan duh Valdecov znao je prepoznati tek u četvoricu svojih profesora, a to je bila znatna manjina, one osobnosti koje su mogle podsticati idale njegova đakčkog života i mladosti. Stoga o njima valja nešto više reći.

Osim onoga što već rekosmo o o. Hergoviću, moramo dodati podatak da je u preporodnom Varaždinu djelovao i izvan Gimnazije. Bio je prvi tajnik "Narodnog društva čitateljah" (čitaonice) utemeljenog u siječnju 1838. Sastavio je prva Pravila društva, pa kad su 1839. prihvaćena, mogli su učenici Gimnazije, prema članku 12. tih Pravila, dolaziti u čitaonicu i čitati knjige, ali u prisustvu svoga profesora o. Hergovića. Franjevac o. Fortunat Pintarić je svoje opredjeljenje za Preporod iskazivao i na taj način što je katkada uz svoje ime dopisivao "Ilir iz Ugarske" (rođen je u Čakovcu koji je tada pripadao Ugarskoj). Bio je jedan od najsvestranijih i najmarljivijih profesora franjevacu. Obdaren neiscrpnom radnom energijom, bio je ne samo predavač nekoliko nastavnih predmeta nego i uspješan glazbenik, organist, pjevač i vrlo produktivan skladatelj. Uglazbio je golem broj crkvenih pjesama nastojeći da sklada u narodnom duhu radi približavanja glazbenom ukusu vjerničkog puka. Glazbeni stručnjaci osobito cijene njegove klavirske minijature kojima se svrstao među istaknute ilirske skladatelje. Opsežan napis o njegovu životu i djelu nalazi se u Filićevoj knjizi "Glazbeni život Varaždina". Pintarić je bio izvrstan latinist, gimnazijski propovjednik koji je nedjeljom poslije sv. mise držao na latinskom exhorte u školi, a u Velikom tjednu cijeloj gimnaziji u crkvi govorio propovijedi na hrvatskom jeziku. Dozvola okružnog ravnateljstva (1847. god.) da gimnazijska mladež može slušati propovijedi na narodnom jeziku i pjevati u crkvi na tom jeziku bila je podrška njegovu djelovanju, propovjedničkom i glazbenom.

Profesor svjetovnjak Antun Rožić službovao je u varaždinskoj gimnaziji od 1817/18. pa do smrti 1848. godine. U njegovu radu vidljivo je nastojanje da ga uskladi s potrebama novog vremena koje je zahtijevalo da narodni jezik, uz postojeći latinski kao nastavni, postupno uđe u uporabu s konačnim ciljem da jednom postane jedini nastavni jezik, što se i dogodilo, ali tek nakon smrti tog zaslužnog profesora. On je sastavljao i objavljavao udžbenike na kajkavskom jeziku čime je potvrdio da je taj jezik, prije nego će ga ilirci potisnuti, bio uporabljiv i u pedagoškoj funkciji. Uz latinske, autor je i ovih kajkavskih udžbenika i priručnika: "Kratko vpučenje u temeljih dijačkoga jezika" (1821.), "Prvi temelji dijačkoga jezika za početnike" (1821. - IV. izdanje 1839.), "Vocabularium iliti rečnik najpotrebnijih reči u treh jezicah zadržavajući" (1822.) i "Kratek zavjetek zemeljskog spisavanja horvatske i vugarske zemlje..." (1823). Iako je Rožić bio vrlo vjerojatno nezadovoljan ilirskim potiskivanjem kajkavštine, njegov rad pokazuje da je glede školstva i

prosvjete osjetio duh potrebe novog vremena, onog što će ga oblikovati hrvatski narodni preporod.

Valdec je u svoj četverolist dragih, nezaboravnih profesora stavio i Tomu Jeliševića. U Jeliševićевой prostranoj kući, na Franjevačkom trgu, bila je smještena čitaonica "Narodno društvo čitateljah" koja je bila vrlo privlačno okupljalište varaždinskih iliraca. Oni su se okupljali ne samo u njoj nego i u domu prof. Jeliševića gdje su se nesmetano mogle pjevati budnice i voditi rodoljubni razgovori o Preporodu. Učenik Valdec svjedoči o tome jer je i on bio sudjelovatelj na tim rodoljubnim domjencima.

Nakon svega dosad rečenog mogli bismo tvrditi da su se franjevci i ostali profesori u burno doba Preporoda našli u teškoj situaciji, u procijepu između lojalnog službeničkog odnosa prema višoj prosvjetnoj vlasti, vrhovom okružnom ravnateljstvu sa sjedištem u Zagrebu, i zahtjevnih potreba koje je postavljalo novo doba, doba hrvatskog narodnog preporoda. Okružno ravnateljstvo dozvolilo je o. Hergoviću da predaje ilirsku slovnice, a učenicima da slušaju propovijedi na hrvatskom jeziku i pjevaju na hrvatskom crkvene pjesme, ali nije bilo spremno učiniti ono najvažnije i najpotrebnije: radikalno odustati od starog, preživjelog školskog sustava kakav je odgovarao feudalnoj Hrvatskoj. Kolebljivost i neodlučnost u sučeljavanju s novim potrebama u školstvu otkriva konzervativnu inerciju viših prosvjetnih vlasti u to prijelomno doba. I ako ima mjesta kakvom prigovoru i pitanju zašto je u varaždinskoj gimnaziji bilo onakvo stanje kakvo je kritički ocijenio Valdec, onda takav prigovor treba da ide najprije na adresu vrhovnog okružnog ravnateljstva, ali i na adresu Hrvatskog sabora koji u pitanjima hrvatskog školstva nije na vrijeme učinio odlučne poteze i pomake u usklađivanju školskog sustava s potrebama nove, postfeudalne Hrvatske. To je glavni razlog što u varaždinskoj gimnaziji nije bilo onoliko novog, preporodnog duha kakvog su željeli Valdec i mnoštvo ostalih učenika. Samo četvorica profesora nisu mogli stvoriti preporodno ozračje u mjeri koja je bila poželjna.

U prijelomnim povijesnim trenucima potrebni su radikalni, odlučni potezi, i to bez zakašnjenja. Radikalizam u sučeljavanju s mađarskim imperijalizmom, koji se na području hrvatskog školstva očitovao kao pokušaj mađarizacije, pokazat će ban Jelačić. Kad je od novog, nestaleškog Sabora dobio velike ovlasti, potpisao je naredbu 3. rujna 1849. kojom je uveden hrvatski jezik kao nastavni, a po naredbi od 23. studenog 1849. morao se hrvatski jezik u svakom razredu predavati po 2 sata tjedno kao obvezatni nastavni predmet. Tako je franjevcima pripalo prvenstvo da se, nakon više od 200 godina postojanja varaždinske gimnazije, oni prvi služe u njoj hrvatskim kao nastavnim jezikom i da ga predaju kao obvezatam predmet. Na žalost, trajat će to kratko vrijeme, jer napustit će rad u Gimnaziji 1852., a u doba Bachova apsolutizma njemački će jezik postati nastavni u višim razredima, osim vjeronauka i ilirskog (hrvatskog) jezika, pa i u nižim razredima, jer poslije odlaska franjevaca

nije bilo dovoljno profesora koji bi mogli na hrvatskom jeziku predavati predmete za koje je u nižim razredima bio predviđen hrvatski jezik kao nastavni. Tek u šezdesetim godinama, poslije pada Bachova apsolutizma, hrvatski jezik kao nastavni i kao obvezatan u svim razredima (3 sata tjedno) konačno i zauvijek se učvršćuje u svojoj obrazovnoj i odgojnoj funkciji. Ipak po broju sati zaostaje za latinskim i grčkim jezikom kao stožernim predmetima u osmorazrednoj klasičnoj gimnaziji kakva je bila Kraljevska velika gimnazija u Varaždinu od Thunove reforme pedesetih godina prošlog stoljeća pa do I. svjetskog rata.

U povijesti varaždinske gimnazije franjevci treba da budu zabilježeni i kao pedagozi koji su stjecajem povijesnih okolnosti morali vršiti nezavidnu dužnost da rade u zadnjoj, sutonskoj fazi stare gimnazije, one u kojoj je nastavni jezik bio latinski (iliti dijački) i koja je svojim odgojno-obrazovnim sadržajima udovoljavala potrebama feudalne Hrvatske. Anakronizam takvog tipa gimnazije dokinut će Thunova "Osnova za organizaciju austrijskih gimnazija i realki" koja je 1850. propisana i za gimnazije u Hrvatskoj te će se postupno uvoditi i u varaždinsku gimnaziju. Bit će to gimnazija svjetovnog karaktera po svojim odgojno-obrazovnim sadržajima u kojoj će poučavati profesori svjetovnjaci s visokim stručnim kvalifikacijama za pojedine nastavne predmete. Zbog takvih zahtjeva franjevci su postupno napuštali rad u varaždinskoj gimnaziji, a na njihova radna mjesta dolazili su profesori svjetovnjaci koji su udovoljavali zahtjevima Thunove reforme.

Neka ovaj napis bude hommage gimnazijskom preporodnom četverolistu koji čine franjevci o. Henrik Hergović i o. Fortunat Pintarić i profesori svjetovnjaci Antun Rožić i Toma Jelišević, njima prvi varaždinski hommage u oslobođenoj hrvatskoj domovini. U krug varaždinskih preporoditelja kojemu pripadaju i prvaci hrvatske preporodne misli: Gaj, Kukuljević, Bogović, M. Ožegović, treba svrstati i tu četvoricu da u njem predstavljaju veličinu malenih. Neka nam njihova pouka i poruka o potrebi veličine maleih bude poticajna i u ovo naše prijelomno doba, doba našeg drugog preporoda, u koje ulazimo s golemim povijesnim iskustvima. Jedno od tih iskustva govori da je ideja ilirizma, koja je niknula u Hrvatskoj, bila uvod u jugoslavensku integraciju koja je nedavno doživjela slom. Jasnoća kojom danas gledamo na razloge propasti Jugoslavije daje nam pravo da kritički govorimo i o ilirskom pokretu kao uvodu u integraciju koja je, iako se može objasniti, možda i opravdati povijesnim okolnostima, bila promašaj, nesreća za hrvatski narod. Tom poraznom činjenicom ne želimo umanjiti značenje i vrijednost djelovanja iliraca, prije svega onih koji su ovdje spomenuti kao profesori varaždinske gimnazije. Oni i nisu mogli znati do kakvih će poraznih rezultata in ultima linea dovesti Hrvatski pokret kojem su pripadali. Budući da su mu pripadali iz iskrenih rodoljubnih pobuda, one su najvažniji kriterij u prosudbi njihova djelovanja.

SAŽETAK

Varaždinska gimnazija bila je pod utjecajem nacionalnog pokreta poznatog pod imenom "hrvatski narodni preporod" ili "ilirski pokret". Najznačajniji događaj u gradu Varaždinu za vrijeme ilirskog pokreta je utemeljenje javne čitaonice u siječnju 1838. U gimnaziji najvažnija su dva čina: školske godine 1838/39. otac Henrik Hergović započeo je predavati gramatiku ilirskog jezika. To nije bio obvezatni nego fakultativni nastavni predmet. Godine 1847. mogle su se, prema dozvoli viših prosvjetnih vlasti, držati propovijedi za gimnazijsku mladež na hrvatskom jeziku i pjevati crkvene pjesme na hrvatskom jeziku. Tu se isticao otac Fortunat Pintarić kao gimnazijski propovjednik i skladatelj crkvenih pjesama koje je mladež pjevala u gimnazijskoj crkvi.

Tvrdnja profesora Filića, koji je napisao povijest varaždinske gimnazije, a koja se nalazi u "Spomenici varaždinske gimnazije 1636-1936.", da su profesori franjevci "odlično izvršili svoju nacionalnu zadaću podupirući svim silama ilirski pokret" vrlo je diskutabilna. Ima podataka koji tu tvrdnju čine dvojbenom. To je, prije svega, podatak da su neki profesori franjevci bili u gimnaziji učitelji mađarskog jezika. Zatim, svećenik Stjepan Valdec, sjećajući se svojih đачkih dana provedenih u varaždinskoj gimnaziji, počam od šk.g. 1840/41., tvrdi da su učenici, koji bijahu hrabri i pjevahu rodoljubne pjesme hrvatske (budnice) na javnim mjestima, bili kažnjavani najstrožim kaznama i morali su napustiti gimnaziju. A sistem nastave nije mogao buditi i podsticati hrvatsku nacionalnu svijest. Samo četvorica profesora nastojahu svoju pedagošku djelatnost uskladiti sa zahtjevima narodnog preporoda: franjevci o. Henrik Hergović, o. Fortunat Pintarić i profesori svjetovnjaci Antun Rožić i Toma Jelišević. Većina profesora podučavala je držeći se strogo okvira starog školskog sustava koji je davno bio uspostavljen da bi služio potrebama feudalne Hrvatske. Na žalost, više prosvjetne vlasti ne pokazivahu dovoljno odlučnosti i spremnosti da na vrijeme promijene taj anakroničan sustav. Prema naredbama bana Jelačića tek 1849. godine hrvatski je jezik postao nastavni i uveden je u nastavni plan kao obvezatan predmet. Poslije reforme, kojoj je autor austrijski ministar Thun, i koja se provodila i u Hrvatskoj, nestala je ona stara varaždinska gimnazija, utemeljena 1636., u kojoj je nastavni jezik bio latinski. Thunova reforma dokinula je i rad franjevaca u varaždinskoj gimnaziji (1852.).

RESUME

Le lycee a Varaždin a subi l'influence du mouvement national connu sous le nom "la renaissance nationale croate" ou "le mouvement illyrien". L'evenement le plus important dans la ville de Varaždin pendant le mouvement illyrien est l'institution de la salle publique de lecture, en janvier 1838. Au lycee

deux faits sont tres remarquables. L'annee scolaire 1838/39., le pere franciscain Henrik Hergović a commence d'enseigner la grammaire de "la langue illyrienne". Ce n'etait pas la discipline d'instruction obligatoire, elle etait facultative. En 1847. on pouvait, suivant la permission des autorites d'instruction, dire les sermons pour la jeunesse lyceenne en langue croate et chanter les chants religieux egalement en langue croate. C'est le pere Fortunat Pintarić qui se distinguait en fonction de predicateur et compositeur de chants religieux que le jeunesse chantait dans l'eglise de lycee.

La pretention du professeur K. Filić, qui a ecrit l'histoire du lycee se trouvant dans "Le livre memorial du lycee a Varaždin 1636-1936.", dit que les professeurs franciscains "ont fait excellemment son devoir national en soutenant de toutes ses forces le mouvement ilyrien", mais cette pretention est tres discutable. Il y a des donnees qui cette pretention font douteuse. C'est d'abord la donnee que quelques franciscains en ce temps enseignaient au lycee la langue hongroise. Ensuite, le pretre Stjepan Valdec, en se souvenant de ses jours d'eleve passes au lycee a Varaždin, pretend que les eleves qui etaient courageux et chantaient les chants patriotiques croates sur les places publiques ont ete punis par les peines les plus severes, ils devaient quitter le lycee. Quant au systeme d'enseignement, il ne pouvait pas eveiller et exciter la conscience nationale croate. Seulement quatre professeurs tachaient d'accorder l'activite pedagogique aux exigences du mouvement national. Ce sont les franciscains p. Henrik Hergović et p. Fortunat Pintarić, aussi deux professeurs laiques Antun Rožić et Toma Jelišević. La plupart de professeurs enseignaient inerteement dans les limites de l'ancien systeme scolaire qui a ete etabli pour servir a la Croatie feodale. Les autorites superieures d'instruction ne montraient pas assez de fermete et de promptitude pour changer ou supprimer ce systeme anachronique. Suivant les ordonnances du ban Jelačić ce n'est qu'en 1849. que la langue croate est devenue la langue d'enseignement et la discipline d'enseignement obligatoire. Apres la reforme, dont l'auteur etait le ministre autrichien Thun, l'ancien lycee, celui dans lequel la langue d'enseignement etait trop longtemps le latin, cessa d'exister. La reforme de Thun a supprime le travail pedagogique des franciscains au lycee a Varaždin.

LITERATURA

1. Spomenica varaždinske gimnazije 1636-1936.
2. Gimnazija - SC Gabriel Santo 1636-1986.
3. STJEPAN VALDEC: Uspomene iz mog najmladeg dačkog života u Varaždinu, Varaždin 1914.

Primljeno. 1996-12-2